

[Intervjun ”Moest Lenin in 1926 nog geleefd hebben, hij zou waarschijnlijk in de gevangenis gezeten hebben. Een gesprek met Ernest Mandel over *Power and Money*” publicerades ursprungligen i: *De Internationale* (Amsterdam/Bryssel) nr 47, hösten 1993. Årgång 37.

<http://www.ernestmandel.org/nl/debat/txt/power_money.htm>

Såsom Frank Slegers påpekar i sin ingress tar intervjun främst upp byråkratiseringen i samband med Sovjetunionens utveckling. Det är också mycket förståeligt. Intervjun gjordes bara ett par år efter att Sovjetunionen hade upplöst. Övriga delar av Mandels bok om byråkratisering i den kapitalistiska staten, det privata näringslivets storföretag och i arbetarrörelsen i övrigt. [1] ges inte samma utrymme.[2]

Byråkratiseringen – ämbetsmannaväldet – bredde ut sig under 1900-talet. Men det är ändå inget specifikt för just detta århundrade. Karl Marx berörde fenomenet, för det var märkbart redan under industrialiseringens barndom på 1800-talet, och har att göra med både arbetsdelningen dvs produktionssättet och graden av demokrati, dvs hur stort är arbetarnas inflytande. Det är också detta som är Mandels utgångspunkt, att byråkratiseringen inte enbart berör Sovjetunionens utveckling, annat än i så måtto att med den ryska revolutionen 1917 öppnades för första gången i kapitalismens historia möjligheten till en ny samhällsordning.

Några ord om politiska beteckningars förändring. På 1800-talet var socialdemokrati den gängse beteckningen för arbetarrörelsen. (Detta i nordeuropeiska länder inkl. Ryssland, i de sydeuropeiska och angloamerikanska var/är beteckningen socialism) Senare talade man om höger- respektive vänstersocialdemokrater. I Ryssland kom de från 1903 att kallas mensjeviker (minoriteten) och bolsjeviker (majoriteten). Efter Sovjetunionens tillkomst ersattes höger- och vänstersocialdemokrater av begreppsparet socialdemokrater / kommunister.

Inledning, noterna nr 1,2,5,7,8 och översättning från nederländska (2007) Per-Erik Wentus]

”Hade Lenin levat 1926 hade han troligtvis suttit i fängelse” Samtal med Ernest Mandel om hans bok *Power and Money*.

Ernest Mandel intervjuad av Frank Slegers

1992 utkom Ernest Mandels bok *Power and Money. A Marxist Theory of Bureaucracy* (Makt och pengar. En marxistisk teori om byråkratin) [3]. Mandel gör i den en balansräkning över Sovjetunionens urartning och söker efter byråkratiseringens sociala och historiska rötter. Men han behandlar också byråkratin i den kapitalistiska staten och i arbetarrörelsens massorganisationer. Intervjuns betoning på Sovjetunionen berör således endast en del av boken.

Under 1900-talet har vi sett socialdemokratins urspårning och sedan stalinismens seger. Men kan man tala om århundradet som behärskat av byråkrati?

Det vore en för enkel formulering av vad som faktiskt har skett. Utvecklingen är mer sammansatt och motstridig. Dessutom finns det en mängd hågkomster och kunskaper som gått förlorade – vilket i sig bidrar till vänsterns nuvarande kris.

Byråkratins makt har – historiskt sett – sin grundval i frånvaron av arbetarklassens självständiga egenaktivitet. Fast den tendensen gäller inte för hela 1900-talet.

För att göra det hela något klarare, låt mig gå tillbaka till den s.k. revisionistdebatten i slutet på 1800-talet mellan Eduard Bernstein och Rosa Luxemburg. Debatten utgjorde del av en mer allmän och viktig diskussion, som pågick i borgerliga kretsar; frågan om den borgerliga framstegsidén.

Två ståndpunkter stod mot varandra. En naiv framstegsmodell, som förfäktades av Bernstein & Komp. och progressiva liberaler, att samhällets motsättningar; dess chocker, kriser och krig skulle bli allt färre. Den politiska slutsatsen blev; man bör inrikta sig på reformer.

Mot detta stod vänstersocialdemokraternas åsikt, som bäst företrädde av Luxemburg. Hennes ståndpunkt var att 1900-talet skulle bli ett århundrade med mer och fler; kriser, våld, krig och barbari om inte samhället förändrades i sina grundvalar.

Hennes politiska slutsats var följaktligen; för att hålla emot var det inte endast nödvändigt att bygga starka arbetarorganisationer, att delta i parlamentariska val, att i riksdagen tvinga fram reformer. Det väsentligaste var; mer och mer – utomparlamentarisk – massaktivitet. Tron att några tusenden eller tiotusentals eller några hundratusentals människor skulle kunna hålla emot hoten, var en utopi. Endast när tiotals miljoner människor, om inte fler, satte sig i rörelse i hela världen skulle det vara möjligt att hålla farorna stängda.

Gör vi ett historiskt bokslut är det inget tvivel; Luxemburg hade rätt. Också den andra prognosen har inte heller kullkastats. Det har under 1900-talet inte funnits någon dalning i arbetarnas egenaktivitet. Men, det har inte heller skett en oavbruten uppgång – fast det har revolutionära marxister aldrig hävdad.

Egenaktiviteten går i vågor, den har en cyklisk karaktär. Om vi tittat på höjdpunkterna i arbetarnas självständiga ageranden, säg från den ryska revolutionen 1905, då ser vi att det absolut inte handlar om någon nedgång.

Vi kan rada upp dem efter varandra;

- den ryska revolutionen 1905 och 1917,
- revolutionen i Finland 1918,
- den revolutionära utvecklingen i Tyskland och Österrike 1918-19 med höjdpunkten – den största och mest målmedvetna generalstrejken vi någonsin erfarit – mot Kapps & von Liltwitz' militärfascistiska statskupp 1920,
- den stora vågen fabriksokupationer i Norditalien 1919-20,
- den ungerska revolutionen 1919 som utfärdade kungörelsen nr 9 varmed alla stora företag underställdes ett demokratiskt valt arbetarråd (det är den enda revolutionen som institutionaliserat arbetarnas självstyre),
- den engelska arbetarklassens omfattande aktivitet 1919-20 med hot om generalstrejk ifall brittisk militär intervererade i Sovjetunionen vilket räddade landet, inbegripet den fortsatta uppgången som kulminerade i generalstrejken 1926,
- den kinesiska arbetarklassens uppgång 1926-27,
- den spanska arbetarklassens uppgång och omfattande egenaktivitet mellan 1931 och 1936 med en socialistisk revolutions begynnelse i juli 1936, som ett svar på den militärfascistiska statskuppen,
- vågen av fabriksokupationer 1936 i Frankrike, liksom i Tjeckoslovakien, Belgien och USA,
- efter det andra världskriget ett arbetarklassens uppsving i Frankrike och Belgien men framförallt i Italien med fabriksokupationerna den 16 juli 1948 som svar på dödshotet mot den kommunistiske ledaren Togliatti,
- den stora generalstrejken i Belgien 1960-61,
- generalstrejken i maj 1968 i Frankrike med 10 miljoner arbetare,
- den heta hösten i Italien 1969 med en utbredning av fabrikskommittéerna,
- den portugisiska revolutionen 1974-75,
- den mäktiga uppgången i arbetarklassens och rörelsers aktivitet i länder som Brasilien och Sydafrika....

Detta representerar sannerligen ingen nedåtgående arbetaraktivitet. Men det är mycket invecklat – en process av upp och nergångar – och inget man kan reducera till en minsta gemensam nämnare. Delar av världens arbetarklass är idag otvivelaktigt mindre aktiv än tidigare, jag tänker på de tyska, amerikanska och ryska arbetarna. Men om världsproletariatet, som är mer än en miljard människor, kan man inte – summa summarum – säga att de är mindre aktiva än förr.

Det finns ytterligare en anmärkning som jag vill tillägga. 1900-talet är också seklet då kapitalismen haft en grundläggande systemkris (inte en permanent ekonomisk kris), då det – historiskt sett – varit oförmöget att lösa de stora problem som mänskligheten ställts inför, annat än i det borgliga klassintresset. Det är också århundradet då produktivkrafternas tillväxt har fortsatt. I ett antal sektorer har den tredje teknologiska revolutionen haft ett genombrott. Alla och envar, kapitalister, arbetare och tjänstemän konfronteras med nya företeelser; globalisering, ekosystemets kris, och arbetsorganisationens kris.

Vad som allmänt kallas byråkratisering omfattar naturligtvis inte endast vad som sker i arbetarrörelsen utan också vad som händer i borgligheten, såsom de byråkratiserade apparaterna i de kapitalistiska storföretagen. Samtidigt existerar det hos befolkningen ett växande motstånd gentemot dessa byråkratier eftersom man betvivlar ändamålsenligheten och för att deras förtryckande karaktär blivit alltmer märkbar. Vi kunde läsa en nätt illustration på detta i "The Times" den 12 augusti 1993; 87 procent av de amerikanska katolikerna förkastar påvens ståndpunkt om abort och födelsekontroll.

Ändå är byråkratin en tydlig aspekt av vår tids komplexa verklighet. Debatten idag kretsar främst kring hur urartad byråkratiseringen var i Sovjetunionen. Vilka är de samhälleliga rötterna till byråkratin i Sovjetunionen?

Å ena sidan hade vi arbetarklassens relativa svaghet, hennes delvis underutvecklade karaktär, och hennes kulturella brist, således ett underskott i förmågan att kontrollera maktmekanismerna, vilket bolsjevikerna, om inte redan Marx hade förutsett, dvs faran för byråkratisering. Denna svaghet förvärrades pga det katastrofala ekonomiska sammanbrottet i slutet på inbördeskriget, när stora delar av den ryska arbetarklassen bokstavligen svalt. (Vi hade samma sak i slutet på det andra världskriget om än i mindre skala.) När all din energi går åt till att föda familjen med att leta potatis ute på landsbygden, då kan du inte hålla dig sysselsatt med de stora politiska frågorna.

Och allt hänger samman med den andra och utslagsgivande faktorn; nederlaget för revolutionen internationellt 1918-19, alltså att Sovjetunionen förblev isolerad i världen. Här ligger skulden på den västerländska arbetarrörelsen, först och främst hos den tyska och österrikiska socialdemokratin, som haft ett utstuderat sinne för manövreringar.

I det tidigare Sovjetunionen men också utanför pekar man idag finger åt Lenin. (...) Du har själv skrivit häröver i din skrift Oktober 1917. Statskupp eller social revolution? [4].

Jag har med fakta försökt visa – och det är enligt mig absolut obestridligt – att vi i Ryssland 1917-19 såg den största utvecklingen av massans egenaktivitet vi någonsin sett i historien – kanske med undantag av Katalonien och Aragonien i Spanien 1936.

Det bolsjevistiska partiet utgjorde ingen broms för klassaktiviteten, de stimulerade den. Mensjevikerna (socialdemokraterna) beskyllde dem för att ha låtit gatan regera mot "eliten". Bolsjevikerna har svarat; "ja, vi låter gatan regera. Vi har inte rätten att gentemot arbetarna, bönderna och soldaterna diktera vad de kan och inte kan göra. Kanske misstar de sig men de har rätten att göra fel och utifrån felen lära sig. Vi kommer inte att utöva något förtryck gentemot folkmassans egenaktivitet. Om de vill dela upp storgodsen, vilket kan leda till en produktionsnedgång, så gör det då. Alternativet vore en blodig repression mot miljoner människor. Om soldaterna vill lämna armén och gå hem, så gör det. Vi kommer inte att skjuta några soldater." Den mensjevikiska (socialdemokratiska) och den bolsjevikiska linjen stod gentemot varandra och den bolsjevikiska (kommunistiska) var den demokratiska.

Bolsjevikernas inre demokrati var mycket stor; de lokala avdelningarna hade självstyre, de olika partifraktionerna uppträdde i offentligheten med egna dagstidningar, vilket vi aldrig sett i något annat massparti, inte heller bland de spanska anarkisterna 1936.

Det ryska bolsjevikiska partiet var de första åren det minst byråkratiserade masspartiet vi någonsin sett. För att ställa två siffror mot varandra. Det fanns i hela partiet, som då var ett regeringsparti,

700 avlönade funktionärer. I den tyska socialdemokratin var antalet 4-5 gånger fler. Det är sant att den tyska arbetarklassen var större än den ryska, men den tyska socialdemokratin var inget regeringsparti.

Omslaget kom med Josef Stalin, som generalsekreterare för kommunistpartiet, då från 1919 till 1923 antalet funktionärer steg från 700 till 15 000 och ett par år senare till mer än 100 000. De valdes inte längre av medlemmarna och hade 1923-24 en inkomst som låg tio gånger högre än en genomsnittlig arbetarlön. Det var inget demokratiskt parti längre, utan ett byråkratiserat parti.

Det är sant att bakom bolsjevikernas uppträdande de första åren låg en för optimistisk syn på vad som var möjligt i världen. Det hängde samman med – och var realistisk i det – att den internationella revolutionen skulle komma den ryska till hjälp. Rosa Luxemburg sa att i Ryssland kunde spørsmålet ställas men det kunde endast lösas internationellt. Faktum är, att det är den västerländska socialdemokratin, som med fullständigt odemokratiska och repressiva metoder har förhindrat en sammansmältning av den ryska och västerländska arbetarklassen, något som har förorsakat arbetarklassen en kedja av ödesmättade nederlag.

Du stannar vid 1919. Men i din bok talar du om Lenins och Trotskijs mörka år 1920-21?

Så länge som den internationella situationen inte förändrades var byråkratitillväxten i Sovjetunionen troligtvis oundviklig. Men det betyder inte, att det sätt på vilket utvecklingen skedde var oundviklig, och att inflytandet som kommunistpartiets ledning hade på den konkreta politiken var noll och intet. Jag vill peka på tre beslut, som hade mycket negativa följder.

Det första är upprättandet av Tjekan, den politiska polisen, som var ett förskräckligt misstag. Dzerzjinskij den första tjekaledaren, som själv var en ärlig man, sa ett år efter inrättandet att den var fullständigt genomkorruperad. Tjekans makt, med sina konsekvenser också inom det kommunistiska partiet, har Stalin använt sig av – med horribla följder. Lenin kunde själv, trots sin enorma prestige, inget göra. Det finns ett klassiskt exempel rörande mensjevikernas ledare Martov, som trots meningsskillnaderna, var en av Lenins bästa vänner. Lenin kallade honom till sig vid ett tillfälle och sa ”Här har du ett förfalskat pass, res omedelbart för inom ett par dagar kommer tjekan att anhålla dig och jag kommer inte att kunna förhindra det”

Det andra misstaget är förbudet mot andra rådspartier, som vid inbördeskrigets slut 1920 var legala, i praktiken mensjevikerna och anarkisterna. Det är den enda punkt varvid Trotskij har gjort självkritik, och självkritik låg inte för honom. Såsom han senare erkände ledde förbudet oundvikligen till fraktionsförbudet i partiet, då man i varje fraktion såg kärnan till ett annat parti. Det ledde till att det politiska livet förstodades både i partiet och i arbetarklassen.

Vi är just därför försvarare av ett flerpartisystem: arbetarna och bönderna måste vara fria att i råden välja vilka de vill. Godtar du inte deras val, då undertrycker du inte endast dem de valt utan också arbetarna och bönderna själva.

Det tredje misstaget är troligtvis det värsta. Vi kan hos Lenin och Trotskij – tidigare hos Lenin än Trotskij – se att de åren 1920-21 bröt med grundsynen hos Karl Marx att arbetarklassens befrielse endast kan vara dess eget verk. De utvecklade en partisyn, där i praktiken partiledningen inte bara var det nödvändiga redskapet för arbetarklassens befrielse, utan att det – istället för arbetarklassens egenaktivitet – kom att ses som utvecklingens huvudmotor. Vi kallar detta substitutionalism. Trotskij har formulerat det mycket entydigt och helt gålet i en diskussion med de spanska anarkosyndikalisterna, vilka som en följd vägrade att ansluta sig den kommunistiska fackinternationalen.

Det hade kommit ett förslag från den polska regeringen om att sluta vapenstillestånd med Sovjetunionen. ”Vem ska besluta om detta, frågar Trotskij, hela den ryska arbetarklassen? Nej det går inte. Sju man ska besluta om detta, det kommunistiska partiets politiska byrå” Han tycks ha glömt att under mycket mer brännande förhållanden vid fredsunderhandlingarna med Tyskland och Österrike 1918, då diskuterade hela den ryska arbetarklassen fredsvillkoren, i den minska kommunen, på alla arbetsplatser och på tre rådkongresser. Hur var det möjligt 1918 men inte

längre 1921?

Arbetarklassen var försvagad, det är sant, men det är en praktisk sak som man inte behöver göra en teori av. Trotskij har tillagt än värre ”när vi i morgon ska diskutera om den nya organisationen för ekonomin då skall det samma ske, sju eller åtta man ska besluta om det”. Detta är substitutionalism av värsta sort.

Lenin gick än längre. Han sa att det inte var någon tillfällighet, utan hade att göra med det internationella arbetarflertalets deklasserade och korrupta karaktär. [5]

Ifall det är så, då är socialism inte längre möjligt. För det finns ingen annan kraft i världen som kan förverkliga socialismen än den reellt existerande arbetarklassen.

Vi måste dock omedelbart tillägga att Lenin och Trotskij korrigerade sin hållning, Lenin före Trotskij. Dessutom var Lenin under sina sista levnadsår besatt av sin strid mot byråkratin. Han var inte endast klar över faran, han använde formuleringar som speglar djupet av hans insikt och visar på hjälplösheten hos honom. Lenin var mer beskedlig än vad man tror, även om han hade ett stort självförtroende. Det var en sådan människa som skrev: ”Jag är i den ryska och den internationella arbetarklassens ögon djupt skyldig”

Nåväl, troligtvis var allt redan förlorat och det var endast ett internationellt socialistiskt genombrott som kunde ha vänt vägen. Det sista ordet står Lenins änka Krupskaja för som 1926 svarade på en fråga att hade Lenin levat då hade han troligtvis suttit i fängelse. Det är sannolikt för Lenin hade intagit en radikalare hållning än vad Trotskij och Vänsteroppositionen gjorde.

Utan hjälp från den internationella och isynnerhet den tyska arbetarklassen var ett annat förlopp svårigen tänkbart, men ändå var en annan politik möjlig i Sovjetunionen. Vänsteroppositionen har formulerat ett sådant alternativ. Vilka var de huvudsakliga politiska linjerna?

Jag har för inte så länge sen publicerat en bok om det. [6] Inriktningen var; en planerad industrialisering fr.o.m. 1923 – i snabbare takt än den under Stalin och Nikolaj Bucharin – för att skapa en infrastruktur och produktion av jordbruksmaskiner och traktorer. Denna planerade industrialisering – inte så brutalt genomförd som Stalin senare kom att genomdriva den – skulle skapa den materiella grunden, för en frivillig övergång från enskilt jordbruk till kooperativ organisering; förbättring av arbetarklassens läge, levnadsstandardens höjning och full sysselsättning – det härskade en stor arbetslöshet.

Dessa två processers finansiering skulle ske på de rikas bekostnad inte på bönderna i allmänhet. – det är en stalinistisk myt att vänsteroppositionen skulle ha förespråkat något sådant – kostnaderna skulle betalas av storbönderna och nepamännen dvs handelsmännen som hade högre intäkter än vad som angetts som inkomsttak.

Dessutom en radikal nedskärning av de administrativa kostnaderna, dvs byråkratins kostnader, som hade frigjort omkring en miljon guldrubel. Avskaffandet av det statliga brännvinsmonopolet, en radikal strid mot dryckenskap och dess demoralisering. Arbetardemokrati, först och främst i partiet och i fackförbunden och att återställa rådsmakten [7]. En återgång till oktoberrevolutionens revolutionära kulturella och moraliska värden. Konstnärlig och vetenskaplig frihet. Rätten till abort....

En utrikespolitik utan äventyr, men inte den stalinistiska inriktningen med ett växande samarbete med imperialismen och med borgerskapet i de länder som var villiga till det. Politisk hjälp men ingen militär sådan till kommunistiska partier för att hjälpa till att skapa mogna ledningar för att möjliggöra ett genombrott för socialistiska revolutioner, såsom i Kina 1927 och i Spanien 1931.

Det var de politiska linjerna, som envar själv kan läsa om till exempel hos den förenade oppositionen från 1926-27 [8] och som man kan jämföra med den politik som genomdrevs under Stalin. Alla kan således själva bedöma om den förda politiken under Stalin var den enda möjliga.

Låt oss så komma till dagens läge. På vilket sätt har de stalinistiska diktaturens sammanbrott påverkat debatten inom vänstern? Vi måste då skilja på det som framstår som något helt, för att begripa vad som faktiskt hände.

Vad vi underskattat, är inte den växande ekonomiska stagnationen under Leonid Breznev (Sovjetunionens ledare 1964-82), den ökade efterblivenheten i förhållande till Väst, och den samhälleliga kris som följde. Ett exempel; krigsinvaliderna, hjältarna från det andra världskriget som räddade den mänskliga civilisationen, erhöll en inkomst som var hälften av en arbetares medellön. Det fanns sextio miljoner fattiga: Det var övertydligt att detta måste leda till en kris.

Vad vi har underskattat är vad jag i min bok om Gorbatsjov har kallat Sovjetunionens ideologisk-moraliska kris. [9] Befolkningens flertal har sett det eländiga tillståndet i Sovjetunionen, som liktydigt med kommunism, socialism och marxism. Slutsatsen man dragit är således att de inte vill ha något med socialism att göra. Och det har i sin tur öppnat för en hel del ideologer, såsom småborgerliga, socialdemokratiska, borgerliga, halvfascistiska, allt blandat med varandra. Detta är kanske det största brott som stalinisterna och nystalinisterna har bidragit med.

Det betyder inte att den ryska arbetarklassen inte har stridit för sina omedelbara intressen. Det gör den än idag, om än mindre än för några år sedan, fast det kan snabbt ändras. Det har skett strejker med hundratusentals deltagare, men utan något allomfattande samhällsperspektiv. Det har gett rörelserna en diskontinuerlig karaktär och mot detta står en kontinuerlig linje av prokapitalistiska krafter, som till antal är mycket färre men som besitter regeringsmakten och har staten i sina händer.

Vi kan dra en politisk-praktisk slutsats. Den ryska arbetarklassen – och socialisterna som är en minoritet om ändå inte obetydlig – måste slåss på två fronter. Den måste kämpa mot privatiseringarna, som när de fått en allomfattande karaktär kommer att resultera i ett elände med en levnadsstandardssänkning på 35 till 50 procent. Men samtidigt måste den kämpa för en stabilisering och en utbredning av de demokratiska friheterna.

Den ryska arbetarklassen står inför en lång process i att återerövra klassmedvetenhet och en klassjävstämighet. Och det kan bara ske med politiska friheter. När det så består en ohelig allians mellan nystalinister och nationalisterna, som vill införa auktoritära statsformer, då ställer vi oss emot. För endast när arbetarklassen har förvärvat erfarenhet under en längre period – då politiska friheter råder och den kunnat återerövra sin klassmedvetenhet – kan man på längre sikt förhindra att kapitalismen återupprättas. Med auktoritära, halvstalinistiska metoder och dessutom i allians med människor som viftar med tsarflaggan, går det inte.

I världsmåttstock sett är lärdomarna invecklade, därför att socialismens trovärdighetskris inte endast är en följd av utvecklingen i Sovjetunionen, utan också av vad som hänt med socialdemokratin i Väst, och i mindre mått av vad som skett med de småborgerliga nationalistiska 'socialistiska' projekten såsom exempelvis Nassers i Mellanöstern och Nyereres i Afrika.

I de breda folkmassornas ögon är de alla misslyckanden. Mer precis sagt, inte att de inte ledde till något, arbetarna är för förståndiga och realistiska för att dra en sådan mystifierande slutsats. Det skedde framsteg. Men vad som allvarligt har skadat det socialistiska projektet i de socialdemokratiska och kommunistiska partierna är, att den andra meningen i socialisternas marsch ”en ny värld vilja vi” har förblivit en utopi. Inte endast ökad lön, allmän rösträtt, social trygghet utan en ny värld.

Denna nya värld har inte infriats: Det är ett misslyckande, inte något teoretiskt sådant utan ett praktiskt misslyckande. Och detta misslyckande kan du endast övervinna med en praktik som samlar nya erfarenheter. Kapitalismens djupa kris hjälper naturligtvis till. Barbariet växer inför våra ögon. Det tickar ett flertal tidsbomber i världen, vår tid är inte obegränsad. Vänstern har en chans om vi lyckas återskapa trovärdigheten, med att återställa vår praktik med våra principer.

Noter

[1] Se Ernest Germain [pseud. för Ernest Mandel]. *Om byråkratin. En analys av arbetarrörelsens ständigt hotande fara*. [1965/67] Översättning från franska Peter Sahlberg. Röda häften 1. Mölndal: Partisan, 1969. På marxistarkivet: [Om byråkratin - En analys av arbetarrörelsens ständigt hotande fara](#)

[2] För en sammanfattning av Mandels forskning om byråkratin se Charles Post "Ernest Mandel and the Marxian Theory Of Bureaucracy" i: Gilbert Achcar (red) *The Legacy of Ernest Mandel*. London / New York: Verso, 1999. sid. 119-151. Svensk översättning på marxistarkivet: [Ernest Mandels teori om byråkratin](#)

[3] Ernest Mandel. *Power and Money. A Marxist Theory of Bureaucracy*. London / New York: Verso, 1992. Finns nu på marxistarkivet i svensk översättning: [Makt och pengar](#).

[4] Ernest Mandel. *Oktober 1917. Statskupp eller social revolution?* [1992] Översättning från engelska Bertel Nygaard. Köpenhamn: Socialistisk Arbejdersforlag, 1997. Svensk översättning på marxistarkivet: [Oktoberrevolutionen, statskupp eller revolution?](#)

[5] Denna Lenins hållning är snarlik och måhända en oreflekterad utvidgning av den leninska synen på arbetararistokratin i imperialistländerna – och dess följdverkan reformism och revisionism – som närade sig på överprofiterna från kolonierna. Ernest Mandel var den första marxisten att visa på att denna syn – som upphöjts till dogm – inte håller.

Kortfattat: överprofiterna är inte tillräckliga, pga av den låga produktiviteten i kolonierna, att föda en arbetararistokrati. Det är istället den höga produktiviteten, dvs arbetarnas höga utsagningsgrad i imperialistländerna själva som är den faktiska basen till arbetararistokratin. Se Charles Post a.a., kapitel "The labour bureacracy in capitalist social formations" sid. 121-130.

(Om dogmatiseringen se exempelvis Gunnar Olofsson "Teorier om reformism och arbetararistokrati hos Engels och Lenin" i: *Arkiv* (Lund) nr 6 (1974) och densamma "Arbetararistokrati och reformism. Del I: den kommunistiska traditionen efter Lenin" i: *Arkiv* (Lund) nr 11-12 (1977).

[6] Ernest Mandel. "Trotskij som alternativ" [1992]. Översättning från engelska Göran Källqvist. [Trotskij som alternativ](#).

[7] Jämför med Andreu Nin "Sovjeterna" [1932]: [Sovjeterna](#)

[8] För den förenade oppositionens plattform se Leo Trotski. *Det verkliga läget i Ryssland*. [1927] Stockholm: Bonniers, 1929. På marxistarkivet: [Förenade vänsteroppositionens plattform](#)

För den tidiga vänsteroppositionen se "De 46:s plattform"[1923] i: Edward H Carr. *Mellan Lenin och Stalin. Sovjet 1923-1924*. Översättning från engelska Pierre Frühling. Sovjetunionens historia IV. Lund: Bo Cavefors Bokförlag, 1979. sid 347-353. Marxistarkivet: [Om vänsteroppositionen](#),

[9] Ernest Mandel. *Beyond Perestroika. The Future of Gorbachev's USSR*. [1989]. Översättning från franska Gus Fagan. London: Verso, 1989, kapitel "The Ideological-Moral Crisis", sid. 100-116.